

УДК 342.922

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.2.64>**В. М. Яцишин**аспірант відділу докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ДОКУМЕНТУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Актуальність статті полягає в тому, що документування адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху науковці традиційно пов'язують із виконанням органами (підрозділами) Національної поліції завдань превентивної діяльності. Наголошуючи на поліфункціональному значенні, автори описують його через перелік загально-наукових методів, мету, заради якої документування застосовується, алгоритм дій посадових осіб, які наділені повноваженнями виявляти, фіксувати та кваліфікувати адміністративні правопорушення, або за способами фіксації останніх, що закріплені у нормативно-правових актах і визначається у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху специфікою діяльності патрульної поліції. Метою статті є визначення принципів документування адміністративних правопорушень поліцейськими у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Стаття присвячена визначення принципів документування адміністративних правопорушень поліцейськими у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Встановлено, що документування адміністративних правопорушень поліцейськими у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є складовою превентивної діяльності органів (підрозділів) Національної поліції. Як і будь-яка діяльність поліції, вона повинна відповідати принципам, закріпленим у Розділі II Закону України «Про Національну поліцію» («Принципи діяльності поліції»), а саме: законності, дотримання прав і свобод людини, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності. Визначено, що основною метою документування підпорядковується узгодженню заходів взаємодії між учасниками дорожнього руху та уповноваженими суб'єктами у реалізації державної політики у сфері дорожнього руху і захисту національних інтересів від впливу реальних та потенційних загроз. За результатами документування уповноважені посадові особи Національної поліції збирають докази та складають протоколи про адміністративне правопорушення, направляючи їх до органів, які мають право відповідно до Глави 17 КУпАП («Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення»), розглядати справи про адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку. Інакше, відповідно до ст. 222 КУпАП («Органи Національної поліції») поліцейські як уповноважені на те посадові особи розглядають такі справи про адміністративні правопорушення і виносять рішення. У передбачених законом випадках матеріали, отримані в ході документування делікту, можуть долучатися до матеріалів кримінального провадження.

Ключові слова: адміністративні правопорушення, безпека дорожнього руху, документування, дорожній рух, поліція.

Постановка проблеми. Документування адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху повинно відповідати принципам, закріпленим у Розділі II Закону України «Про Національну поліцію» («Принципи діяльності поліції»), а саме: законності,

дотримання прав і свобод людини, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності.

Документування адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху науковці традиційно пов'язують із виконанням органами (підрозділами) Національної поліції завдань

превентивної діяльності. Наголошуючи на поліфункціональному значенні, автори описують його через перелік загально-наукових методів, мету, заради якої документування застосовується, алгоритм дій посадових осіб, які наділені повноваженнями виявляти, фіксувати та кваліфікувати адміністративні правопорушення, або за способами фіксації останніх, що закріплені у нормативно-правових актах і визначається у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху специфікою діяльності патрульної поліції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання принципів документування адміністративних правопорушень поліцейськими у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху розглядали Абдулкадірова Е. Е., Алієв Е.К., Басс В. О., Бездольний М.Ю., Безпалова О.І., Битяк О. Ф., Благородний А. М., Бондар В. В., Вайда Т. С., Василенко С. О., Василів С. С., Варивода В. І., Вербіцька М.В., Гаджиева Ш. Н., Галкіна О.М., Гетманчук В. М., Голіна В. В., Гордєєв В.В., Гусєва Є. І., Давидова Н.В., Демків Р. Я., Доценко В. А., Євдокимов Д. А., Жовтан П. В., Завальний М.В., Коваль К.О., Когут В. М., Козар Д. К., Коломоєць Т.О., Куліков В.А., Ластович Д.М., Макаруч В.В., Миронюк Р.В., Миронюк С.А., Небеська М. С., Новіков О. В., Ободець Є.А., Парасюк В. М., Парханов Г. Р., Паскар А.Л., Риндюк І. І., Розумей Д. І., Сараєв Є. І., Сердюк А. М., Сидорець В. А., Скрипа Є. В., Стрижак А.О., Стус В.М., Сюравич В. Г., Терещенко О.О., Чанцева А. О., Червінчук А.В., Шевченко Л.В. та ін.

Метою статті є визначення принципів документування адміністративних правопорушень поліцейськими у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Виклад основного матеріалу. Стус В.М. обстоює позицію, що документування адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху не повинно обмежуватися власне фактом збирання доказової інформації для притягнення особи до адміністративної відповідальності [1]. Воно має забезпечувати реалізацію завдань КУпАП, передбачених ст.1 («Завдання Кодексу України про адміністративні правопорушення»), щодо охорони прав і свобод громадян, власно-

сті, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством [2]. На думку Стуса В.М., принципи документування адміністративних правопорушень доречно об'єднати до двох груп, а саме: принципи соціально-правового характеру та принципи організаційно-управлінського спрямування [1].

Принципи соціально-правового характеру за змістом забезпечують виконання моральних, правових завдань із запобігання та протидії адміністративним правопорушенням у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху незалежно від рівня та місця того чи іншого підрозділу, від посади, яку обіймає поліцейський [1, с. 206]. До них належать законність, гуманізм, соціальна справедливість, поєднання гласності та професійної таємниці, залучення до запобігання громадськості. Принцип законності, зазначає Стус В.М., передбачає, що Національна поліція здійснює документування адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху на підставі та неухильно дотримуючись законодавства та законних інтересів осіб, що є учасникам дорожнього руху [1, с. 206]. Принцип гуманізму передбачає, що людина, її життя є найвищою цінністю. Принцип соціальної справедливості визначає, що документуванню підлягають усі адміністративні правопорушення, незалежно від соціального статусу особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Принцип поєднання гласності та професійної таємниці виявляється у тому, що за результатами документування поліцейські зобов'язані не розголошувати державну та службову таємниці, а також відомості, що стосується приватного життя громадян, принижують їх честь і гідність. Принцип залучення громадськості дозволяє побудувати діяльність поліцейських Національної поліції із документування

адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху так, щоб територіальні громади та їх представники активно їм сприяли [1. с. 207].

Принципи організаційно-управлінського спрямування дозволяють раціонально розподілити компетенції, між суб'єктами, усунути паралелізм та дублювання в реалізації функцій із документування адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Стус В.М. вважає, що документування адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є управлінським процесом, тому принципи організаційно-управлінського спрямування він ототожнює із загальними принципами управління та їх реалізацією в управлінні МВС та Національної поліції [1. с. 207]. До вказаної групи належать принципи плановості, цілеспрямованості, безперервності, принцип головної ланки, маневреності, пропорційної відповідальності, розмежування компетенції, оптимальності та ефективності, узгодженості дій з іншими суб'єктами забезпечення безпеки дорожнього руху [1. с. 207].

Особливого значення Стус В.М. поміж принципів організаційно-управлінського спрямування надає принципу узгодженості дій органів (підрозділів) Національної поліції із іншими суб'єктами забезпечення безпеки дорожнього руху. Дослідник вважає, що власне від дотримання вказаного принципу залежить не лише ефективність запобігання та протидії адміністративним правопорушенням у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху за фактом документування окремого правопорушення, а й ефективність функціонування усієї системи документування органів (підрозділів) Національної поліції, оформлення матеріалів, зафіксованих в автоматичному режимі, а також розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення за напрямом [1. с. 207].

Абдулкадірова Е. Е. наголошує на потребі законодавчого закріплення принципів документування та розгляду справ про адміністративні правопорушення, що перебувають в межах компетенції патрульної поліції. Власний погляд вчений обґрунтовує необхідністю створення

фундаменту для розвитку якісної сервісної служби у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, яка буде відповідати європейським стандартам, і вважає, що в основу принципів документування адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху мають бути покладені загальні принципи адміністративного процесу, а також принципи діяльності поліції, передбачені у Розділі II Закону України «Про Національну поліцію», та принципи, які закріплені в Декларації про поліцію, прийнятій у Страсбурзі 8 травня 1979 р. на 31-й сесії Парламентської асамблеї Ради Європи [3, с. 151]. Абдулкадірова Е. Е. виділяє загальні та спеціальні принципи у документуванні адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Розуміючи загальні принципи як загальнообов'язкові вихідні нормативно-юридичні положення, науковець характеризує їх такими, що відрізняються універсальністю, загальною значимістю, найвищою імперативністю та нормативністю. Вони визначають зміст правового регулювання і виступають критерієм правомірності поведінки та діяльності учасників суспільно-правових відносин [3, с. 153]. До них належать принцип верховенства права, принцип законності, принцип гуманізму, принцип рівноправності, принцип об'єктивної істини, принцип публічності, принцип стадійності, принцип усності та безпосередності, принцип диспозитивності, принцип національної мови провадження, принцип швидкості і економічності, принцип відповідальності посадових осіб, принцип дотримання прав і свобод людини, принцип відкритості та прозорості, принцип політичної нейтральності, принцип взаємодії за населенням на засадах партнерства, принцип безперервності, структурно-функціональний принцип та принцип професіоналізму та компетентностей [3]. У переліку загальних принципів Абдулкадірова Е. Е. робить акценти на окремі категорії. Зокрема, принцип об'єктивної істини визначає необхідність уповноваженої посадової особи правильно і повно відображати фактичні обставини справи під час документування адміністративних правопорушень у сфері

забезпечення безпеки дорожнього руху для того, щоб рішення у справах про адміністративні правопорушення базувалися лише на фактах реально існуючої дійсності. Принцип усності та безпосередності передбачає особисте озвучення усіма учасниками події та очевидцями власних міркувань щодо процедурних питань документування адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, самостійності сприйняття та оцінки правозастосовцем створених документів. Принцип національної мови полягає у тому, що документування правопорушень здійснюється з урахуванням мови, якою здійснюється провадження у справі. Напр., у випадку, коли особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, не володіє мовою, якою здійснюватиметься провадження, вона може виступати рідною мовою і користуватися допомогою перекладача [3, с. 152]. Принцип професіоналізму і компетентності визначає особисту відповідальність поліцейського за свої власні дії або бездіяльність, вчинені за його вказівкою [3, с. 153].

Враховуючи особливості стадії розгляду справ про адміністративне правопорушення працівниками патрульної поліції, Абдулкадірова Е. Е. пропонує у документування адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху виділити спеціальні принципи, зокрема, принцип роз'яснення прав і обов'язків учасникам адміністративного правопорушення, принцип відеофіксації, принцип належного встановлення та оформлення, принцип невідворотності покарання, принцип спрощеності, принцип правоти поліцейського. Дотримання принципу відеофіксації науковець пояснює тим, що документування адміністративного правопорушення поліцейським має здійснюватися його нагрудною камерою. Принцип належного встановлення та оформлення потребує від уповноваженої посадової особи внесення до процесуальних документів лише перевіреної і достовірної інформації. Принцип невідворотності покарання забезпечує дієвість права, вплив на поведінку суб'єктів правовідносин, ефективність інституту юридич-

ної відповідальності у механізмі регулювання, створення гарантій щодо реалізації суб'єктних прав та юридичних обов'язків. Принцип спрощеності визначає, що у документуванні адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху формування доказової інформації повинно бути вибіркоким [3, с. 153]. Утворені документи повинні фіксувати склад адміністративного правопорушення і враховувати вимоги, що висуваються до доказів. Принцип правоти поліцейського Абдулкадірова Е. Е. пов'язує із відсутністю змагальності під час документування адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та правом особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, оскаржувати дії поліцейського [3, с. 153].

Розумей Д. І., Макачук В.В. вважають, що у документуванні адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху мають реалізуватися принципи верховенства права, законності та доцільності. Принцип верховенства права виявляється у тому, що заборонні приписи адміністративно-деліктного законодавства є доступні кожній особі, вирішення процедурних питань здійснюється у визначений законодавством спосіб, виключаючи фактори суб'єктивізму, що будуються на власних уподобаннях уповноваженої особи [4, с. 15]. Дослідники зазначають, що принцип верховенства права у документуванні повинен забезпечувати однаковість правових позицій учасників дорожнього руху перед приписами нормативно-правових актів, що закріплюють настання адміністративної відповідальності за порушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху [4, с. 15].

Принцип законності реалізується через види та розміри адміністративних стягнень, що накладаються на особу, яка притягується до адміністративної відповідальності. Вони є визначеними на законодавчому рівні. Важливою передумовою реалізації принципу законності у документуванні адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є власне процедура притяг-

нення особи до адміністративної відповідальності, що визначено нормами КУпАП [4, с. 15].

Принцип доцільності Розумей Д. І., Макарчук В.В. пояснюють через здійснення документування виключно у випадках, коли є правова передумова для цього. Тобто діяння особи повинні мати склад адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, ані містити малозначні дії або склад кримінального правопорушення [4, с. 15].

Висновки. Документування адміністративних правопорушень поліцейськими у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є складовою превентивної діяльності органів (підрозділів) Національної поліції. Як і будь-яка діяльність поліції, вона повинна відповідати принципам, закріпленим у Розділі II Закону України «Про Національну поліцію» («Принципи діяльності поліції»), а саме: законності, дотримання прав і свобод людини, відкритості та прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності.

Основна мета документування підпорядковується узгодженню заходів взаємодії між учасниками дорожнього руху та уповноваженими суб'єктами у реалізації державної політики у сфері дорожнього руху і захисту національних інтересів від впливу реальних та потенційних загроз. За результатами документування уповноважені посадові особи Національної поліції збирають докази та складають протоколи про адміністративне правопорушення, направляючи їх до органів, які мають право відповідно до Глави 17 КУпАП («Підвідом-

чість справ про адміністративні правопорушення»), розглядати справи про адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку. Інакше, відповідно до ст. 222 КУпАП («Органи Національної поліції») поліцейські як уповноважені на те посадові особи розглядають такі справи про адміністративні правопорушення і виносять рішення. У передбачених законом випадках матеріали, отримані в ході документування делікту, можуть долучатися до матеріалів кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Стус В. М. Підрозділи ДАІ як суб'єкти профілактики адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. №4. С. 203-211.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року № 8073-Х// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення 08.11.2022).
3. Абдулкадірова Е. Е. Принципи розгляду справ про адміністративні правопорушення патрульною поліцією. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №12. С.151-154.
4. Розумей Д. І., Макарчук В.В. Окремі аспекти адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. *Наукові пошуки молоді у XXI столітті: між нар. наук.-практ. конфер. магістрант. та молодих вчених* (Біла Церква, 17 лист. 2022). Біла Церква, 2022. С.14-16.

Yatsyshyn V. PRINCIPLES OF DOCUMENTATION OF ADMINISTRATIVE OFFENSES BY THE POLICE OFFICER IN THE FIELD OF ENSURING ROAD TRAFFIC SAFETY

The relevance of the article lies in the fact that scientists traditionally associate the documentation of administrative offenses in the field of road safety with the performance of preventive tasks by the bodies (units) of the National Police. Emphasizing the multi-functional meaning, the authors describe it through a list of general scientific methods, the purpose for which documentation is used, the algorithm of actions of officials who are empowered to detect, record and qualify administrative offenses, or by the methods of recording the latter, which are established in the normative and legal acts and is determined in the field of ensuring road traffic safety by the specifics of patrol police activity. The article is devoted to defining the principles of documenting administrative offenses by police officers in the field of road safety. It has been established that the documentation of administrative offenses by police officers in the field of road safety is a component of the preventive activities of the bodies (units) of the National Police. Like any police activity, it must comply

with the principles enshrined in Chapter II of the Law of Ukraine «On the National Police» («Principles of Police Activity»), namely: legality, respect for human rights and freedoms, openness and transparency, political neutrality, interaction with the population on the basis of partnership, continuity. It was determined that the main purpose of documentation is to coordinate measures of interaction between road users and authorized subjects in the implementation of state policy in the field of road traffic and protection of national interests from the influence of real and potential threats. According to the results of the documentation, authorized officials of the National Police collect evidence and draw up protocols on administrative offenses, sending them to the bodies that have the right, in accordance with Chapter 17 of the Code of Administrative Offenses («Sub-department for Administrative Offenses»), to consider cases on administrative offenses in transport, in the field road management and communications. Otherwise, according to Art. 222 of the Code of Administrative Offenses («National Police Bodies»), police officers as authorized officials consider such cases of administrative offenses and render decisions. In the cases provided by law, the materials obtained during the documentation of the tort may be added to the materials of the criminal proceedings.

Key words: *administrative offenses, traffic safety, documentation, traffic, police.*